

Siseministri määruse „Siseministri 15. veebruari 2011. aasta määruse nr 2 „Päästeteenistujate kutsesobivuse nõuded, sealhulgas füüsilise ettevalmistuse, hariduse- ja tervisenõuded“ muutmine“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõuga täpsustatakse päästeteenistuja kutsesobivusnõudeid. Eesmärk on tagada, et Siseministeeriumi valitsemisalas töötaksid vaid parimad ja ametikohale sobivaimad teenistujad.

Eelnõuga luuakse juurde V grupi tervisenõuded, mida hakatakse kohaldama demineerimistöõde valdkonna päästeteenistujatele, kes vahetult ei tee demineerimistöid. Sellega tekivad võimalused rakendada teenistujat demineerimistöõde valdkonnas vaid demineerimistöõde juhtimiseks ja muul ajal võimaldatakse tal täita peamiselt kontoriteenistujale pandud tööülesandeid. Ühtlasi loobutakse nõudest, mille kohaselt peab päästekorraldaja-logistiku või logistikuna töötav päästevanemspetsialist vastama päästekorraldaja-logistiku 5. taseme kutsestandardile, ning määrust täpsustatakse ka selleks, et tagada õigusselgus ja ühtlustada halduspraktikat.

Eelnõul on **vähene mõju** Häirekeskuse ja Päästeameti töökorraldusele: muutub päästeteenistujate kutsesobivuse hindamine.

1.2. Eelnõu ettevalmistajad

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Siseministeeriumi personalipoliitika osakonna õigusnõunik Ingrid Puurvee (tel 612 5067, ingrid.puurvee@siseministeerium.ee), Päästeameti õigusosakonna õigusloome jurist Kätlin Tänavots (tel 5567 0809, katlin.tanavots@paasteamet.ee) ning Häirekeskuse jurist õigusvaldkonna juhi ülesannetes Annika Jõgiste-Johanson (tel 5698 8995, annika.jogiste-johanson@112.ee).

Eelnõu ja seletuskirja juriidilist kvaliteeti on kontrollinud Siseministeeriumi personalipoliitika osakonna õigusnõunik Ingrid Puurvee (tel 612 5067, ingrid.puurvee@siseministeerium.ee).

Eelnõu ja seletuskirja on keeleliselt toimetanud Luisa Tõlkebüroo eesti keele toimetaja Tiina Alekõrs (tiina@luisa.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõuga, Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga ega Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

Eelnõuga muudetakse siseministri 15. veebruari 2011. aasta määrust nr 2 „Päästeteenistujate kutsesobivuse nõuded, sealhulgas füüsilise ettevalmistuse, hariduse- ja tervisenõuded“ (edaspidi *määrus*) avaldamismärkega RT I, 22.06.2024, 7.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb **kuuest punktist**, millest neli tulenevad vajadusest kehtestada tervisenõuded, mida hakatakse kohaldama demineerimistöde valdkonna päästeteenistujatele, kes vahetult ei tee demineerimistöid.

Määruse muudatuste tegemisel on tuginetud Eesti Töötervishoiuarstide Seltsi 2024. aasta analüüsile ning võetud arvesse demineerimistöde valdkonna eripära ja põhjendatud ettepanekuid.

Punktis 1 tunnistatakse kehtetuks määruse § 6 lõike 5 punkt 2, mille kohaselt peab päästekorraldaja-logistiku või logistikuna töötav päästevanemspetsialist vastama päästekorraldaja-logistiku 5. taseme kutsestandardile kuue kuu jooksul päästekorraldaja-logistiku või logistiku ametikohale üleviimise päevast arvates.

Määruse § 6 lõike 5 punkti 1 kohaselt peab päästekorraldaja-logistiku või logistikuna töötav päästevanemspetsialist enne päästekorraldaja-logistiku või logistiku ametikohale üleviimist läbima Häirekeskuse peadirektori käskkirjaga kinnitatud logistiku täiendusõppe.

Päästekorraldaja-logistiku ja logistikuna töötava päästevanemspetsialisti ametikohale üleviimise eeldus on Häirekeskuse peadirektori käskkirjaga kinnitatud logistiku täiendusõppe programmi edukas läbimine. Individuaalne väljaõpe hõlmab oskusi ja teadmisi, mis on vajalikud edukaks tööks logistiku või päästekorraldaja-logistiku ametikohal. Eelnimetatud täiendusõppe programm on kohandatud spetsiaalselt Häirekeskuse vajadustele ja tööprotsessidele ning täiendusõpe viiakse läbi üksnes Häirekeskuses, mistõttu loobutakse vastava kutsestandardi nõudest.

Punktiga 2 muudetakse määruse § 11 lõike 1 sõnastust, täpsustades füüsiliste katsete sooritamise tingimusi.

Määruse rakendamisel on ilmnenud mitmeti tõlgendamist ja on tekkinud vajadus selgitada, kas teenistusse asujal peab olema tervisekontroll läbitud enne füüsiliste katsete sooritamist.

Määruse § 11 lõike 1 kohaselt võib füüsilisi katseid sooritada tervisekontrolli läbinud päästeteenistuja, kellel on kehtivad füüsiliste katsete tulemused, välja arvatud teenistusse asujad ja käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatud teenistujad.

Sätte mõte on, et füüsilisi katseid saab sooritada teenistusse asuja juhul, kui ta on läbinud päästeasutusele teenust osutava töötervishoiuarsti juures tervisekontrolli ja talle on väljastatud päästeteenistuja tervisetõend, aga tal ei pea olema kehtivaid füüsiliste katsete tulemusi, kuna ta alles asub teenistusse. Samas on määruse rakendajad jõudnud kehtiva sõnastuse kohaselt järeldusele, et teenistusse asujatel ei pea füüsiliste katsete sooritamisel olema ka kehtivat päästeteenistuja tervisetõendit.

Tervisenõuetele vastavus on füüsilistele katsetele lubamise eeldus. Tervisetõend on oluline näitamaks, kas teenistusse asuja vastab päästeteenistuja tervisenõuetele. Tööandja ei saa panna isikuid sooritama füüsilisi katseid ilma, et oleks tõendatud, et tema terviseseisund võimaldab füüsilist pingutust ja koormustaluvust.

Eelnõuga sätestatakse, et füüsilisi katseid võib sooritada tervisekontrolli läbinud päästeteenistusse asuja ja tervisekontrolli läbinud päästeteenistuja, kellel on kehtivad füüsiliste katsete tulemused. Kehtivaid füüsiliste katsete tulemusi ei pea olema määruse § 11 lõikes 3 sätestatud teenistujal, näiteks teenistujal, kes oli haige, missioonil, rotatsioonis, ega teenistusse asujal, kuid neil peab olema kehtiv päästeteenistuja tervisetõend.

Punktidega 3–6 luuakse võimalused rakendada teenistujat demineerimistöõde valdkonnas vaid demineerimistöõde juhtimiseks ja muul ajal võimaldada tal täita peamiselt kontoriteenistujale pandud tööülesandeid. Eelnõuga luuakse juurde V grupi tervisenõuded, mida hakatakse kohaldama demineerimistöõde valdkonna päästeteenistujatele, kes vahetult ei tee demineerimistöõdeid.

Määruses nähakse ette ühtsed tervisenõuded ja kohustuste täitmist takistavate tervisehäirete loetelu, mis kehtivad kõikide nende IV grupi päästeteenistujate kohta, kes teevad tuukri- ja/või demineerimistöõde olenemata töö sisust ning kohustuvad sooritama füüsilisi katseid, mida nende töö iseloomu tõttu poleks vaja teha. Päästeametis on tekkinud vajadus spetsialiseerunud demineerimistöõde juhtide järele.

Päästeamet pöördus Eesti Töötervishoiu Arstide Seltsi poole ja palus analüüsida, millised peavad olema tervisenõuded demineerimisvaldkonna päästeteenistujatele, võttes aluseks täidetavate tööülesannete erinevusest tulenevaid ohutegureid ning mõju tervisenäitajatele. Analüüsis leiti, et demineerimistöõde tegemisel ja demineerimistöõde juhtimisel on piisavalt erinevad ohutegurid ning mõju tervisele, mistõttu peavad nad põhjendatuks luua demineerimistöõde juhtidele uued tervisenõuded.

Kuna määruse järgi kohustatakse kõiki demineerimisvaldkonna teenistujad läbima füüsilisi katseid ja vastama IV grupi päästeteenistuja tervisenõuetele, kaasneb sellega Päästeametile kohustus vabastada töölt kogemustega teenistuja, kes eelnimetatud nõuetele ei vasta. Samas kehtib tööõiguses põhimõte, et tööandja peab pakkuma töötajale võimaluse korral teist tööd. Tööandja pakub töötajale teist tööd, sealhulgas korraldab vajadusel töötaja täiendusõppe, kohandab töökohta või muudab töötaja töötingimusi, kui muudatused ei põhjusta tööandjale ebaproportsionaalselt suuri kulusid ning teise töö pakkumist võib asjaolusid arvestades mõistlikult eeldada.

Demineerimisvaldkond on väga spetsiifiline ja ka suure töökogemusega inimesel on uue samaväärse töö leidmine Eestis raskendatud. Samal ajal kui Päästeamet on tööandjana panustanud valdkonna arendamisse ja teenistujate pädevuse parandamisse, ei ole otstarbekas vähendada erialast pädevust Päästeametis ja riigis tervikuna teenistuja kehvemate tervisenäitajate tõttu. Päästeametile on oluline erialast pädevust säilitada ja seetõttu tuleks luua tingimused, mis aitavad demineerimisvaldkonna kõrget taset hoida. Seega on vaja eristada demineerimistöõde tegevate ning demineerimistöõde juhtivate ja arendavate päästeteenistujate tervise- ja füüsilise ettevalmistuse nõudeid. Demineerimisvaldkonna teenistujatel ei ole võimalik teha ega ka juhtida demineerimistöõdeid, kui nad ei läbi füüsilisi katseid ja/või ei vasta IV grupi tervisenõuetele. Samas on riigil olemas teenistuja, kes ei saa demineerimistöõde tervise või füüsilise võimekuse tõttu enam teha, kuid suudaks oma pädevust arvestades tõhusalt täita tööülesandeid, mis on seotud demineerimistöõde juhtimisega. Kehvemate tervisenäitajatega demineerimiskeskuse teenistuja saab väga edukalt tööülesandeid täita kontoris vms.

Seega tuleb luua võimalused rakendada teenistujat demineerimistöode valdkonnas vaid demineerimistöode juhtimiseks ja muul ajal võimaldada tal täita peamiselt kontoriteenistujale pandud tööülesandeid.

Eelnõuga luuakse juurde V grupi tervisenõuded ja neid hakatakse kohaldama demineerimistöode valdkonna päästeteenistujatele, kes vahetult ei tee demineerimistöid. Määruse muudatuste tegemisel on tuginetud Eesti Töötervishoiuarstide Seltsi 2024. aasta analüüsile ning võetud arvesse demineerimistöode valdkonna eripära ja põhjendatud ettepanekuid.

Määrusega on kehtestatud päästetöid tegevatele päästeteenistujatele tervisenõuded, mis jagunevad töö iseloomu, ohutegurite ja terviseriskide järgi I ja II gruppi. I grupi päästeteenistujate – kes teevad õppe- või päästetöö käigus suitsu- või keemiasukeldumist või päästetöid veekogudelt, kandes kaitsevahendeid ja -riietust, ning kasutavad raadio- või teisi sidevahendeid – tervisenõuded tulenevad määruse §-st 14 ning II grupi päästeteenistujate – kes päästetöö tegemiseks või korraldamiseks või õppetöö käigus sõidavad sündmuskohale, kasutavad raadio- või teisi sidevahendeid ning töötavad üle poole tööajast arvutiga, kuid ei võta osa määruse § 13 lõike 1 punktis 1 loetletud töödest – tervisenõuded tulenevad määruse §-st 15. Seega eristatakse päästetöid tegevate ja päästetöid juhtivate päästeteenistujate tervisenõudeid. IV grupi päästeteenistujate – kes teevad tuukri- ja/või demineerimistöid – tervisenõuded tulenevad määruse §-st 17 ehk kõik teenistujad, kelle ametikoht on demineerimiskeskuses, peavad vastama ühtsetele füüsilise ettevalmistuse nõuetele ja tervisenõuetele. Määruses ei eristata tervisenõudeid, mis on kehtestatud demineerimistöid tegevatele, demineerimistöid juhtivatele või demineerimisvaldkonda arendavatele teenistujatele. Sarnaselt päästetööde valdkonnaga saab ka demineerimistöode valdkonnas tööülesannetest tulenevalt eristada demineerimistöode tegemise ja demineerimistöode juhtimise funktsioone ning ühtsed ranged füüsilise ettevalmistuse nõuded ja tervisenõuded pole demineerimistöode juhtimise puhul põhjendatud.

Seetõttu sätestatakse tervisenõuded demineerimistöid juhtivatele päästeteenistujatele.

Punktiga 3 luuakse uus tervisenõuete grupp V ja kehtestatakse tervisenõuded V grupi päästeteenistujale kooskõlas tehtava töö iseloomu ning töökeskkonna ohuteguritega, võttes arvesse päästetöö valdkonnas samalaadset tööd tegevatele teenistujatele kehtestatud tervisenõudeid ja lähtudes demineerimistöode juhtimise spetsiifikast.

Määruse §-s 13 on sätestatud päästeteenistujate tervisenõuete grupid I–IV. Määruse muutmisega tekib juurde uus V grupp. V grupi moodustavad päästeteenistujad, kes juhivad demineerimistöid ja töötavad üle poole ajast arvutiga, kuid ei võta osa punktis 4 loetletud töödest, milleks on tuukritööde tegemine või õppimine või demineerimistöode tegemine. V tervisenõuete grupi teenistuja peab olema valmisolekus ööpäev läbi, kuna demineerimistöode juhtimise vajadust ei ole võimalik ette näha.

Punktiga 4 täiendatakse määruse § 13 lõiget 1 punktiga 5.

V grupi moodustavad päästeteenistujad, kes juhivad demineerimistöid ja töötavad üle poole ajast arvutiga, kuid ei võta osa määruse § 13 lõike 1 punktis 4 loetletud töödest ehk ei tee tuukri- ega demineerimistöid. V grupi tervisenõudeid hakatakse kohaldama päästeteenistujatele, kelle töö iseloom, töökeskkonna ohutegurid ja nende mõju tervisele ei vaja rangemaid tervisenõudeid ega

kehalist võimekust. Päästeamet koostas 2024. aastal demineerimistöõde valdkonna töötervishoiu ja tööohutusosalase riskianalüüsi ning hindas tööülesannetest tulenevalt eraldi demineerimistöõde tegijate ehk demineerijate ja demineerimistöõde juhtivate teenistujate töökeskkonna ohutegureid ning nende mõju tervisele.

Riskianalüüsist nähtub, et päästeteenistuja, kelle roll on ainult demineerimistöõde juhtimine, ei tööta plahvatusohu vahetus läheduses ja teeb järgnevaid tegevusi:

- demineerimissündmusel juhib ja korraldab meeskonna ja sündmusel osalevate isikute tegevust;
- juhib ja korraldab lõhketööde tegemist ning kontrollib lõhkematerjali käitlemist;
- kasutab personaalset kaitsevarustust;
- korraldab õppuseid, koolitusi ja treeninguid ning osaleb demineerimistöõde juhi rollis;
- võib kanda ja kasutada tööülesandeid täites teenistusrelva;
- juhib ja korraldab valvevahetuse tööd.

Ametnik, kes täidab ainult demineerimistöõde juhi rolli, on peamiselt kontoritöötaja.

Demineerimistöõde juhtide ametitegevustes on kokkupuude müra ja kemikaalidega minimaalne sarnaselt pääste välijuhtidega, kelle kohta kehtivad II grupi päästeteenistuja tervisenõuded. Võimalik on kokkupuude ohtlike kemikaalide ja müraga sündmuse käigus, kuid demineerimistöõde juhid töötavad sündmuse töösoonist kaugemal ning kasutavad vajalikke isikukaitsevahendeid (kaitsekiiver ja killuvest). Juhid kontrollivad lõhkeaine varusid ja ladustamist, kuid nende käsitsemine ei nõua keemiakaitsevahendeid. Demineerimistöõde juhid ei ole reeglina valvevahetusega töötajad, öötöö vajadus võib tekkida staabitöös osalemisel, näiteks suuremate sündmuste puhul. Töö iseloom on sarnane Päästeameti välijuhtidega, kes on üldjuhul kontoriteenistujad, kuid suurõnnetuse korral kaasatakse staabitöösse.

Eesti Töötervishoiu Arstide Selts koostas 2024. aastal analüüsi, millised peavad olema tervisenõuded demineerimisvaldkonna päästeteenistujatele, võttes aluseks eri tööülesannete ohutegureid ja mõju tervisenäitajatele. Analüüsis leiti, et tegevustega seotud ohutegurite ekspositsioonitugevus on II grupi päästeteenistujatel ja demineerimistöõde juhtidel sarnane. Demineerimisvaldkonna riskianalüüsi alusel ei ole ükski ohutegur hinnatud riskihindegaga „suur“ (riskihinde skoor 6). Müra ja kemikaalide toime risk on hinnatud riskihindegaga „talutav risk“ (riskihinde skoor 3) – tervisekahjustuse risk on vastuvõetavalt madalal tasemel; alarmsõiduga kaasnevad riskid, valgustusega seotud riskid ruumides, arvutiga töötamine, ruumiõhu niiskus, töökorraldus ja bioloogiline risk on hinnatud riskihindegaga „oluliselt suur risk“ (riskihinde skoor 4) – riski vähendamine vajab sobivate ettevaatusabinõude rakendamist. Töötajatele on tagatud vajalikud isikukaitsevahendid, koolitused ja väljaõpe. Töötervishoiuarstid leidsid, et demineerimistöõde tegemisel ja demineerimistöõde juhtimisel on piisavalt erinevad ohutegurid ning mõju tervisele, mistõttu peavad nad põhjendatuks eraldi tervisenõuete loomist.

Punktiga 5 täiendatakse määrust paragrahvi 17¹.

Kuna demineerimistöõde juhtimine sarnaneb päästetöö juhtimise funktsiooniga, saab V grupi tervisenõuete sätestamisel võtta aluseks määruse §-s 15 kehtestatud II grupi päästeteenistuja tervisenõuded. Määruses ei ole II grupi päästeteenistujate tervisenõuete puhul arvestatud relvaloa omamiseks vajalikke tervisenõudeid. Demineerimistöõde juhtide puhul on vaja arvestada teenistusrelva omamiseks vajalikke tervisenõudeid, mis on kehtestatud Vabariigi Valitsuse

21.06.2007. aasta määruses nr 179 „Soetamisloa ja relvaloa taotleja tervisekontrolli kord, loa andmist välistavate tervisehäirete loetelu ning tervisetõendi sisu ja vormi nõuded“. Teenistusrelva omamine kohustab kehtestama II grupi päästeteenistujatest põhjalikumaid tervisenõudeid. Relvaloa väljastamiseks või pikendamiseks saab tervisenõuetele vastavust tõendada ka muul viisil, näiteks esitades relvaseaduse §-s 35¹ sätestatud kehtiva tervisetõendi.

II grupi nõuded katavad demineerimistöode juhtide ametitegevuse riskidest tulenevad tervisenõuded: koormus silmadele, valmisolek kommunikeerida sidevahendite kaudu, tööga kaasnev psühhoemotsionaalne pingeline, valmisolek valvetööks ja reageerimiseks eri ajal, valmisolek koordineerida tegevust sündmuskoha (mh välistingimustes) lähedal, valmisolek füüsiliseks pingutuseks, sundasenditega kaasnev luu-lihaskonna koormus, kokkupuude bioloogiliste ohuteguritega.

II grupi päästeteenistujate tervisenõuded ei kata teenistusrelva kandmiseks vajalikke tervisenõudeid. II grupi päästeteenistujate tervisenõuete puhul ei ole arvestatud teenistusrelva kandmiseks vajalikke tervisenõudeid, mis on seotud luu-lihaskonna ning neuroloogiliste seisunditega. Teenistusrelva kandmine ja kasutamine nõuab tervisekontrolli läbiviimisel ka psühhiaatri otsust, mida II grupi päästeteenistujate puhul ei nõuta. Vaimse tervise seisundite ja nägemisteravuse nõuded vastavad relva kandmiseks ning kasutamiseks vajalikele nõuetele.

Kuigi demineerimistöode juht ei puutu vahetult kokku demineerimistöode tegemisega ja tema tervisenõuded sarnanevad päästetöö juhi tervisenõuetele, on tal vaja töö tegemiseks teenistusrelva. Päästeseaduse § 26¹ lõike 1 kohaselt on Päästeametite teenistusrelvad tulirelvad ning lõigete 2 ja 3 järgi võib demineerija kutsega päästeametnik kanda teenistusrelva täitmise ajal tulirelva ja kasutada seda hädakaitstes. Relva kandmine võib olla vältimatult vajalik, et tagada riigi julgeolek, riigikaitse, avalik kord, süüteo tõkestamine, avastamine või menetlemine või karistuse täideviimine ja andmesubjekti kaitse või teiste isikute õiguste ja vabaduste kaitse.

Kuna kogu maailmas on suurenenud nii terrorismioht kui ka pommiohu tõttu tehtud väljakutsete arv ning demineerijad kasutavad ja transpordivad demineerimistöodeks lõhkematerjali, on leitud, et kui anda demineerijatele tulirelvade kandmise ja kasutamise õigus, aitab see tagada nende ohutuse võimaliku õigusvastase ründe korral. Kuna demineerimistöode ajal võib tekkida olukordi, kus demineerija elu või tervis satub ohtu, peab riik tagama selliste olukordade lahendamiseks nii füüsilised kui ka õiguslikud vahendid.

Demineerimistöode juht on ametnik, kellel on õigus kohaldada korrakaitseaduses (edaspidi KorS) sätestatud erimeetmeid. KorS §-des 44, 50 ja 51 (viibimiskeeld, valdusesse sisenemine, valduse läbivaatus) sätestatud erimeetmed on eesmärgi saavutamiseks vältimatult vajalikud. KorS § 74 lõike 1 kohaselt on vahetu sund füüsilise isiku, looma või asja mõjutamine füüsilise jõu, erivahendi või relvaga. Füüsiline jõud võib seisneda näiteks isiku kinnihoidmises, kõrvallelukkamises või ärakandmises, looma tagasitõrjumises või ukse mahalöömises. Kuigi füüsilise jõu kasutamine on vahetu sunni esimene ehk vähim kahju tekitav aste, tuleb arvestada ka selle kohaldamise proportsionaalsust. Füüsilise jõu kasutamine võib tulla kõne alla, kui isik siseneb demineerimistöode alale ja seab sellega ohtu enda või kellegi teise elu või tervise ega täida korraldust sealt lahkuda. Vahetu sunniga saab viia täide haldusakti, mis on mõeldud ohu väljaselgitamiseks või tõrjumiseks või korrariikkumise kõrvaldamiseks. Proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt on vahetu sund *ultima ratio* haldussunnivahend, mida saab kasutada üksnes siis, kui muud võimalikud vahendid on oma mõju ammendanud või neid ei ole võimalik kasutada.

Kuna vahetu sund riivab tugevalt põhiõigusi, on eriti oluline arvestada KorS §-s 7 toodud proportsionaalsuse, §-s 8 toodud otstarbekuse ning §-s 9 toodud õiguste kaitse ja inimväärikuse tagamise põhimõtet. Vahetut sundi rakendatakse vaid nii kaua, kuni selle eesmärk on saavutatud või on selge, et seda ei ole võimalik saavutada.

Punktiga 6 muudetakse § 18 lõike 8¹ punkti 8, lisades sinna kohustuse vastata V grupi tervisenõudele.

Määruse § 18 lõike 8¹ punktis 8 on sätestatud, et tervisekontrolli läbiviimiseks antakse IV grupi päästeteenistujale eelnevas tervisekontrollis psühhiaatriline hinnang, et tuvastada tervisehäired, mis välistavad teenistusrelva kandmise ja kasutamise. Seoses määruse muutmisega luuakse juurde tervisenõuded V grupi päästeteenistujale, kes on demineerija kutsega Päästeameti ametnik ja hakkab juhtima demineerimistöid. Demineerimistöde juhid hakkavad töö ajal kandma ja vajadusel kasutama teenistusrelva, seetõttu on vaja kehtestada neile samaselt IV grupi päästeteenistujatega psühhiaatrilise hindamise läbimise kohustus veendumaks, et neil ei esine tervisehäireid, mis välistavad relva kandmise ja kasutamise.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõul ei ole kokkupuudet Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Mõju riigiasutuste töökorraldusele

Sihtrühm

- Häirekeskus. Häirekeskuses on aktiivses töö- või teenistussuhtes umbes 230 teenistujat. Kutsesobivuse nõuetele vastavuse kontrolli korraldab 2 töötajat.
- Päästeamet. Päästeametis on umbes 2000 teenistujat. Kutsesobivuse nõuetele vastavuse kontrolli korraldab 60 kuni 100 teenistujat. Füüsilisi katseid võetakse vastu üldjuhul kahekesi, mõnes komandos on ka rohkem inimesi. Hindamiskomisjonid moodustatakse piirkonniti erineva suurusega olenevalt vajadusest. Tervisekontrolli korraldab peamiselt 5 inimest – ametis ja igas keskusel vastavalt üks personalispetsialist. Tervisekontrollide korraldamine on vaid üks osa personalispetsialistide tööülesannetest.

Seega on **sihtrühm väike**.

Päästeasutuste töökorraldus muutub vähesel määral. Eelnõuga päästeteenistujate kutsenõuetele vastavust kontrollivate teenistujate töö sisuliselt ei muutu, kuid muudatuse jõustumise algusperioodil võib veidi suurendada selgitusvajadus määruse rakendamiseks.

Suureneb õigusselgus ja väheneb selgitusvajadus küsimuses, kas päästeteenistusse asujal peab enne füüsiliste katsete sooritamist olema läbitud tervisekontroll. Kui päästeteenistuja ei vasta tervisenõuetele, puudub vajadus sooritada füüsilisi katseid, kuna sellist isikut ei saa teenistusse võtta. Seega, lisaks isiku ohutuse tagamisele vähendab see töökoormust, mis kaasneb füüsiliste katsete korraldamisega isikutele, keda nagunii ei saa teenistusse võtta.

Päästeameti töö muutub tõhusamaks, sest tekivad võimalused rakendada teenistujat demineerimistöõde valdkonnas vaid demineerimistöõde juhtimiseks ning muul ajal võimaldatakse tal täita peamiselt kontoriteenistujale pandud tööülesandeid. Muudatus võimaldab hoida erialast pädevust Päästeametis ja riigis tervikuna, vastasel korral tuleks kehvamate tervisenäitajatega, kuid kogemustega teenistujad ametist vabastada.

Häirekeskuses päästeteenistujate kutsenõuetele vastavust kontrollivate teenistujate halduskoormus väheneb, kuna määrusest kaotatakse nõue, mille kohaselt peab päästekorraldaja-logistiku või logistikuna töötav päästevanemspetsialist vastama päästekorraldaja-logistiku 5. taseme kutsestandardile kuue kuu jooksul päästekorraldaja-logistiku või logistiku ametikohale üleviimise päevast arvates. Kehtiva praktika kohaselt ei taotle täiendusõppe programmi läbijad pärast programmi läbimist eraldi päästekorraldaja-logistiku kutset. Täiendusõppe korraldatakse paindlikult, võttes arvesse tööjõu liikumist ja asutuse vajadusi. Väljaõpet läbib korraga üks teenistuja, mistõttu oleks täiendav kutse taotlemine ebamõistliku halduskoormusega.

Sotsiaalne mõju

Sihtrühm

- **Häirekeskuse päästeteenistujad.** Häirekeskuses on aktiivses töö- või teenistussuhtes umbes 230 teenistujat, kellest eelnõu punkt 1 ning päästekorraldaja-logistiku kutsestandardi kaotamine puudutavad kuni 57 inimest. Häirekeskuses puuduvad teenistujad, kellel on kohustuslik läbida füüsilised katsed.
- **Päästeameti päästeteenistujad.** Päästeametis on umbes 2000 teenistujat, kellest saab vajadusel demineerimistöõde juhtidena rakendada kuni 20 teenistujat.
- **Häirekeskusesse ja Päästeametisse tööle kandideerivad ning värvatavad isikud.** Aastas korraldatakse Häirekeskuses ja Päästeametis kokku umbes 250 värbamiskonkurssi. Ühele kohale kandideerib keskmiselt 7 inimest.

Arvestades, et Eestis elab 2024. aasta seisuga 1 374 687 inimest¹, on **sihtrühm väike**.

Tänu eelnõule muutuvad nõuded päästeteenistujatele selgemaks. Selgemad nõuded tagavad, et päästeteenistusse valitakse ja seal töötavad vaid parimad ning ametikohale sobivaimad kandidaadid.

Võrreldes paljude teiste teenistusliikidega on päästeteenistuses seatud ranged nõuded päästeteenistuja kehalisele ettevalmistusele, sest hea füüsiline vorm on päästeteenistuse üks olulisi eeldusi.

Kehalise ettevalmistuse nõuetele vastavust kontrollitakse päästeteenistusse võtmisel ja perioodiliselt teenistuses olemise vältel, kuna teenistuja peab kehalise ettevalmistuse poolest olema võimeline täitma oma ülesandeid. Seega on vajalik, et tal oleks hea füüsiline vorm ja et ta seda pidevalt säilitaks. Samuti võib kehalise ettevalmistuse nõuete täitmist pidada üheks töötervishoiu ja -ohutuse tagamise abinõuks, sest päästeteenistuja ebapiisav füüsiline vorm võib põhjustada ohtu tema enda või teiste elule ja tervisele.

¹ Statistikaamet 2024. [Rahvaarv](#).

Kuna füüsilised katsed ja tervisekontrolli peavad päästeteenistusse kandideerijad läbima vaid ühe korra ning teenistuses olevad päästeteenistujad kõige rohkem kord aastas, on mõju ulatus ning esinemise sagedus väikesed. Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on samuti väike, sest eelnõu võimaldab värvata teenistujaid ning tööd teha teenistujatel, kes suudavad oma ülesandeid edukalt täita. See omakorda aitab tagada asutuse stabiilse arengu ja igapäevatöö tõhusa korralduse. Seega on mõju **positiivne, kuigi tervikuna väheoluline**.

6. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega ei kaasne lisakulusid ega -tulusid.

7. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras, sest muudatustega kohanemiseks ei ole vaja lisa-aega.

8. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu edastati eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Sotsiaalministeeriumile, kes määratud tähtjaks ei vastanud, ning arvamuse andmiseks Eesti Töötervishoiuarstide Seltsile, Häirekeskusele, Päästeametile ja Sisekaitseakadeemiale, kes andsid teada, et neil puuduvad esitatud eelnõu kohta märkused ja ettepanekud.